

Colocviile și festivalurile

De câțiva ani buni, poate cincisprezece, poate mai multi, Consiliul Culturii și Educației Socialiste, A.T.M., multe comitete județene de cultură și educație socialistă și teatre se ocupă — cu tot ce înseamnă aceasta: concepție, organizare, finanțare — de festivalurile și colocviile de teatru profesionist din țara noastră. În ultimii ani, acestea sînt integrate atocuprinzătoare mișcări artistice care este Festivalul național „Cîntarea României“.

La început, a fost unul singur — cel al „Spectacolelor pentru copii și tineret“, la Piatra Neamț.

Acum, există mai multe — anuale, bienale, trienale, profilate tematic —, distribuind judicios ponderea interesului cultural dintr-un capăt în altul al țării, propunînd o „capitală a teatrului românesc“ cînd la Birlad, cînd la Timișoara, cînd la Satu Mare, cînd la Pitești sau la Brașov. Aproape toate teatrele au participat la unul sau chiar la mai multe dintre aceste manifestări teatrale, cu opțiunile lor repertoriale, cu specta-

DINA COCEA

— Conduceți Asociația care animă — de mulți ani încoace — sistemul festivalurilor de teatru din țara noastră. Și, cînd spun „animă“, mă gîndesc și la investiția de suflet, dar și la efortul practic, organizatoric și material, pe care îl implică aceste manifestări. Ca unul dintre principalii organizatori, vă satisface actuala formulă de desfășurare?

— Dacă discuția are ca termen de referință idealul — nu. Dacă sîntem însă realiști — hotărît, da. Aceste festivaluri răspund unor imperative politice și culturale de primă însemnătate, de atîtea ori subliniate în documentele partidului, în exigențele formulate de secretarul general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, țelurilor marii acțiuni culturale — Festivalul național „Cîntarea României“ — dinamizarea vieții noastre spirituale, sporirea eficienței acțiunilor culturale, crearea unui climat democratic pentru creația artistică, încurajarea valorilor și descurajarea nonvalorilor, o descentralizare (dublă totodată de o desprovincializare) a mișcării teatrale. Pe scurt, mai multă gîndire, mai multă substanță activă,

creație. A.T.M., la rîndul său, își realizează, prin aceste festivaluri, o serie de obiective statutare, fără de care existența asociației noastre ar fi de neconceput punerea în valoare, în circuitul cultural al întregii țări, a potențialului creator existent în lumea teatrului (și a muzicii, desigur, dar înțeleg că nu ne referim, aici, la acest domeniu), în lumea teatrului deci, și în fiecare teatru în parte, descoperirea și popularizarea

Precizie și elasticitate

noilor valori, prospectarea posibilităților de afirmare a talentelor autentice. În același timp, formularea unei opinii critice exigente față de mediocritatea de care orice mișcare artistică este pîdită, atunci cînd, dintr-un motiv sau altul, pierdem instrumentele de control. Instrumentul principal de control este, după părerea mea, publicul.

— Vă propuneți, totuși, să îmbunătățiți structura actuală?

— Altfel ar însemna să renunțăm la principiile care ne-au guvernât întotdeauna activitatea. A continua ceea ce este

teatrale

- Dina Cocea
- Gh. Bungez
- Dumitru Chirilă
- Paul Cornel Chitic
- Gálfalvi Zsolt
- Mircea Ghițulescu
- Victor Ernest Mașek
- Dan Micu
- Al. Tocileseu

coatele pe care le-au considerat reprezentative. Un lucru este cert : publicul din orașele-gazdă ia cu asalt sălile în care au loc aceste festivaluri.

Formula actuală incită la discuții, dar, dincolo de orice comentariu, ea s-a dovedit stimulatorie pentru viața teatrului românesc. Nemulțumirile — cîte există — în legătură cu funcționarea sistemului nu sînt, toate, nejustificate. Cele mai multe pornesc, evident, din dorința sinceră de a sporta eficiența investitiei de efort.

Ancheta noastră printre organizatorii și participanții activi la aceste întâlniri profesionale are scopul de a sintetiza experiența acumulată, relevînd atît ceea ce e bine, cit și ceea ce poate fi îmbunătățit în structura, orizontul intelectual și existența concretă a festivalurilor de teatru.

Ancheta, începută în acest număr, este deschisă, în continuare, opiniilor oamenilor de teatru, activiștilor culturali, spectatorilor, cu o condiție : aceștia să fie în cunoștință de cauză.

un bun cîștigat este obligatoriu. La „activ” sînt foarte multe lucruri, prefer să-i las pe alții să vorbească despre ele. Dar a încerca să cîștigi o nouă dimensiune, o altă rezonanță, corectînd ceea ce este imperfect, inventînd soluții noi, înțelegînd prin „nou” ceea ce este necesar, obiectiv necesar, adaptîndu-ne „din mers” cerințelor celor mai diverse, dacă sînt justificate, este iarăși obligatoriu. Așa se traduce, în fond — pentru noi, cei din teatru — dezideratul atît de clar exprimat de conducerea noastră de partid și de stat : lupta pentru o nouă calitate.

— Concret ?

— Sînt festivaluri care se cer revigorate : cel de la Satu Mare (al *artei actorului*), cel de la Bacău (al *recitalurilor*), cel de la Pitești (al *studiourilor*). Se simte nevoia de a iniția și altele. Astfel, s-a propus — pornind de la cerințele realității —, un festival pe tema *Satul contemporan în dramaturgia românească*. Probabil că vom reuși să-l organizăm chiar în primăvara viitoare, la Slobozia. Apoi, ne gîndim la organizarea unor minifestivaluri, în orașe lipsite de instituții profesionale, cum ar fi Rîmnicu Vilcea, Buzău, Drobeta-Turnu Severin și altele. „Foamea” de teatru a

publicului din aceste orașe este imensă — am constatat-o de atîtea ori, este o cerință de care trebuie să ținem seamă.

— Vă nemulțumește ceva în principiile de organizare a festivalurilor ?

— „Nemulțumește”, poate că este prea mult spus. Să zicem că există lucruri care se pot face mai bine. Putem fi mai atenți, mai exigenți în selectarea spectacolelor.

— Cum ?

— Asigurînd vizionarea lor, cu cîteva săptămîni înainte de festival, de către un grup restrîns de specialiști. Criteriul imparțialității a existat întotdeauna în selecțiile noastre, dar s-a întîmplat uneori ca un spectacol considerat excelent la premieră să arate cu totul altfel peste un an sau doi, cînd a fost prezentat în festival.

— Sistemul de acordare a premiilor vi se pare echitabil ?

— În general, se folosește sistemul „notării”, potrivit căruia fiecare membru al juriului acordă o notă, se face media și, astfel, se stabilesc ierarhiile. Este

— dacă vrei — comod; dar eu (nu toți colaboratorii mei împărtășesc această opinie) prefer sistemul consensului. Adică discutarea — oricât de îndelungată și aparent anevoioasă — a fiecărui spectacol în parte, adoptându-se hotărârea numai pe baza unui punct de vedere comun.

— Să presupunem că există în acest moment un spectacol minunat cu Regele Lear. Să presupunem că acest spectacol intră în concurs în cadrul Colocvului de regie de la Birlad. Regizorul va lua unul dintre premiile importante. Dar ce se va întâmpla cu actorul care a interpretat rolul titular, decisiv în reușita montării? Regulamentul acestui festival nu prevede și premii de interpretare...

— Teoretic, sistemul nostru festivalier asigură oricărui spectacol meritoriu, oricărui artist meritoriu, șansa de a concura și a câștiga un premiu la un festival. Teatru istoric, teatru politic, dramaturgie contemporană sau clasică, creație individuală sau de grup, teatru scurt, teatru de păpuși, teatru adresat copiilor sau teatru experimental — existența tuturor acestor „capitole” (și nu le-am epuizat) face ca orice fapt semnificativ din activitatea teatrală să poată fi promovat și laureat. Dar este și o chestiune de opțiune. Colectivul teatrului respectiv trebuie să hotărască dacă presupusul Rege Lear va fi prezentat într-un festival „de regie” sau într-unul „de interpretare”. Pentru că ați ales exemplul Birladului — faptul că nu se acordă și premii de interpretare, sau de scenografie, face loc, într-adevăr, unui sentiment de frustrare. Vom discuta, vom medita și vom încerca să remediem această situație. Trebuie, de altfel, să vă spun că regulamentele de organizare a fiecărui festival în parte nu sînt concepute rigid, definitiv fixate. Sînt partizana unui sistem al regulamentelor restrictive (în sensul că fiecare festival trebuie să-și delimiteze cît mai precis obiectivele), dar, în același timp, și a elasticității în conceperea și aplicarea lor. Pentru acest motiv sprijin, de pildă, ideea de a modifica festivalul de la Piatra Neamț. Un „festival al spectacolelor pentru copii și tineret” — s-a dovedit în timp — este o formulă hibridă. Experiența îmi impune, acum, să cred că ar fi mai eficient să inițiem un festival de spectacole dedicate „celor mai tinere generații” (sintagmă consacrată în practica internațională a UNIMA), la Focșani — unde s-a și făcut în acest sens o experiență benefică —, și, paralel, să continuăm bunele tradiții existente, reunind la Piatra Neamț spectacole destinate

tineretului. Problema este cu atît mai stringentă astăzi, cînd pentru tineret se fac în țara noastră atîtea eforturi. Se apropie și „Anul internațional al tineretului”...

— Cum se integrează festivalurile teatrale în competiția mult mai amplă care este Festivalul național „Cintarea României”?

— Ne propunem ca prin sistemul nostru de festivaluri — după cum se știe, specializate — să sprijinim afirmarea valorilor susceptibile să reprezinte teatrul în Festivalul național „Cintarea României”. Orice coincidență între premiile noastre și laurii acestei întreceri a spiritului românesc este un semn că strădania noastră nu a fost în zadar. Este o confirmare și un îndemn la continuitate.

GH. BUNGHEZ

La noi, la Piatra Neamț, ființează cel mai „vechi” festival dintre cele existente astăzi în țară. La debutul său, în 1969, „Festivalul spectacolelor pentru copii și tineret” era organizat de forul cultural central și de Teatrul Tineretului, la reușita primelor două ediții colaborînd și Centrul de cercetări pentru problemele tineretului și un mare număr de critici și oameni de teatru. Începînd cu ediția a III-a, cînd A.T.M. s-a implicat decisiv în orga-

Principalul stimulator — publicul

nizarea tuturor manifestărilor teatrale românești, am beneficiat de sprijinul nemijlocit (inclusiv material) al acestei instituții, atît în ceea ce privește selecția spectacolelor cît și organizarea dezbaterilor. Pentru Teatrul Tineretului, organizarea acestui festival a însemnat un prilej de continuă confruntare și verificare a activității sale, în fața propriului său public, cu tot ce a avut mai valoros arta teatrală a anului fiecărei ediții.

Atît noi, colectivul teatrului, cît și publicul, am avut de cîștigat de pe urma acestui foarte util schimb de experiență — profesional și teoretic — care ne-a in-

găduit tuturor o evaluare mai exactă a progresului realizat. În ceea ce privește publicul, el a dovedit — la toate cele șase ediții de până acum — nu numai că îndrăgește aceste manifestări, dar și că este principalul nostru stimulator.

Structura festivalului nostru mi se pare judicioasă; indiferent de numărul și configurația celorlalte festivaluri din țară, cred că este potrivit ca el să se adreseze atât tineretului, cât și copiilor, chiar dacă în alte localități există festivaluri destinate numai copiilor. Au demonstrat acest lucru sălile pline de la toate edițiile, interesul cu care atât copiii, cât și tinerii au urmărit și aplaudat toate spectacolele.

Mai sint, desigur, greutăți, mai ales organizatorice, economico-financiare, de exemplu, problema distanțelor mari care trebuie acoperite pentru participarea unui teatru la festival. Dar buna colaborare a factorilor organizatorici, sprijinul Consiliului Culturii și Educației Socialiste și al A.T.M. au asigurat depășirea acestor greutăți și, astfel, fiecare ediție a festivalului a reușit să fie o manifestare dinamică, vie, dorită cu ardere de principalul ei beneficiar — publicul.

Fără îndoială că actualul sistem festivalier poate fi îmbunătățit în viitor: criteriile de selecție mai exigente, definirea mai strictă a profilului fiecărui festival (ce înseamnă „Teatru politic?” — oare nu tot ce facem noi are și o încărcătură politică?), o mai mare regularitate în frecvența edițiilor, dar toate acestea sînt în puțința noastră. Principalul este să continuăm această experiență unică, atât de stimulative și de eficiente.

DUMITRU CHIRILĂ

A fost o perioadă, o fericită perioadă, în care oamenii de teatru din România aveau un calendar exact al manifestărilor de cultură teatrală organizate în diferite centre, periodicitatea și amploarea acestora fiind în afara oricăror oscilații subiective, seriozitatea și rigurozitatea organizării constituind nota lor dominantă. În vremea din urmă, frumoasele noastre festivaluri au un caracter cam aleatoriu, organizarea lor întîmpină obstacole de tot felul, adeseori puse tocmai de cei care ar trebui să le încurajeze.

Am participat la multe festivaluri, iar în organizarea *Săptămîinii teatrului scurt*

de la Oradea am fost direct implicat, și pot depune mărturie că aceste manifestări au fost și sînt încă adevărate evenimente ale vieții noastre teatrale, că în oricare oraș din țară aderența la fenomenul artistic crește în perioada și în urma unui asemenea festival, că, pentru orice trupă, participarea înseamnă o „ieșire în lume”, o confruntare, o măsurare a forțelor cu etaloane obiective, o înlăturare a suficienței pe care o produce

Frumoasele noastre festivaluri...

autocontemplarea îndelungată. Iar pentru publicul urbei înseamnă o ieșire din inerție, o revitalizare a interesului pentru spectacol; căci nu trebuie să judecăm acest interes exclusiv după situația din Capitală, unde sălile sînt mereu arhipline, starea provinciei fiind — din păcate — mai puțin îmbucurătoare, chiar și în centrele culturale importante, în care ființează Teatre Naționale. Iar cine a participat știe ce ținută elevată au, de cele mai multe ori, dezbaterile teoretice din reuniunile ce însoțesc festivalurile.

Departa de mine gîndul de a susține că tot ce ține de aceste festivaluri este în afara oricărei critici. Poate că la un moment dat (din cauza unei periodizări inadecvate) s-a făcut simțit un fenomen de inflație, ceea ce înseamnă devalorizare; altelei au fost prea multe supra-puneri, pentru că unele manifestări nu și-au delimitat suficient profilul; au fost și defecțiuni de selecție, care au facilitat prezența unor spectacole nesemnificative; și — în fine — au mai fost și defecțiuni în munca juriilor, mai vădite acolo unde componența acestora a fost predominant locală. Sint deficiențe lesne de înlăturat din mers, fără stăgnări și fără suspendări. În revigorarea manifestărilor de cultură teatrală, în reîntrarea lor pe un teren al certitudinilor, este nevoie de colaborarea și bunăvoința tuturor factorilor; A.T.M., care le-a inițiat și le-a sprijinit, comitetele județene pentru cultură și educație socialistă (aproape în toate cazurile, pline de soliditate), teatrele (dornice de afirmare), revistele de cultură care s-au implicat în aceste acțiuni, nu cred să-și fi pierdut entuziasmul, dar și-l vor pierde dacă vor trebui să lupte mereu cu obstacole inutile, cu suspiciunile sau indiferența.

PAUL CORNEL CHITIC

Festivalurile și colocviile au o triplă calitate — au impus cu necesitate, au făcut publică și au consfințit, drept sens al activității teatrale, *competiția valorică*.

Desigur, o asemenea vastă întreprindere nu a fost ocolită nici de momente de stagnare, nici de eclipse în planul ideilor estetice (fiecare manifestare propune sau invocă un set de astfel de idei), dar nici de entuziasm și de patetism.

După cele câteva ediții de început, în care amabilitățile și gratulațiile reciproce au satisfăcut necesarul de speranță al participanților, după ce aprecierile de

dale pe alte criterii decit cele unanimizate prin vot. Criza s-a numit competiția între evaluatori; evaluările erau pretext sau doar prilej.

Necesară, și această criză! Pentru că punea în evidență un risc: monotonicizarea stilistică a spectacolelor competitive, apariția nefirească a unor „refuzai ai festivalurilor”, întârzierea afirmării sau a dreptului de afirmare a unor *modalități* de gândire a spectacolelor, dacă nu drastic, cel puțin în nuanță, *diferențiate*.

Judecățile ce stăteau la baza conferirii laurilor, și a celor „unanimi” și a celor contestanți, au fost la rindul lor supuse judecăților de principiu; li s-au cercetat critic metodologia și principiile, ceea ce a însemnat o reîntoarcere cu fața spre spectacol și spre importanța covârșitoare a diversității stilistice.

Constanta tuturor festivalurilor și colocviilor a fost — la început, cu delicatețe și prudență, mai apoi, abrupt și categoric, iar în prezent, demonstrat și metodic — *infirmarea criteriului „prizei la public” drept argument, și unic și suprem, al valorii spectacolului contemporan*.

Pătruncindu-se și în *mijlocul publicului și cu public*, spectacolele și debateriile au dus inevitabil la ceea ce se numește didactic educația publicului. *Valoarea spectacolului a devenit o necesitate publică*.

complezență au euforizat trupele invitate, întărindu-le dorința de a reveni în competiții, atmosfera s-a mohorit: și *evaluabilii* și *evaluatorii* simțeau apăsătoare nemulțumire față de stadiul grațiilor de salon, au apărut voci vehemente, s-au formulat rezerve ori ipocrite întrebări retorice adresate nimănui, s-au vădit contestări justificate ori hrăpărețe față de premiile acordate. Evaluatorii se priveau între ei cu suspiciune și erau priviți pe sub sprâncene până când a fost luat taurul de coarne spaima că interesul pentru competiție se va diminua din pricina renunțării la conveniență trebuia înfrântă. Nevoia de segregare valorică a triumfat. Dincolo de penibilele pretenții ale suficienței — repede înecate în ridicol — se edifica dreptul la judecata critică deschisă și la dispută. Festivalurile, colocviile erau, moralmente vorbind, salvate. Conferirea laurilor s-a instituit repede ca act de recunoaștere a unor merite, a unor calități artistice, deci a unor performanțe artistice; gesturile de bunăvoință, de clemență și „obligațiile sentimentale” față de gazde s-au imputinat.

Faptul ca atare — recunoașterea performanțelor — trebuia fatalmente să intre în *criză*: ca recunoașterea să fie nesuspectabilă și necontestabilă de către evaluați era necesar un argument statistic al aprecierilor și anume *unanimitatea*. Pericolul unanimității era absolutizarea unei *judecăți*, a unei *preferințe* sau a unei *ambiiți* „personificate” (acestea ar fi treptele decăderii criteriului unanimității). Și așa au apărut premiile contestante — vreau să zic premii acor-

Nu cred să existe o formă mai aptă, mai competentă și mai eficace de instaurare a competiției valorice în arta teatrală contemporană, decit aceea a festivalului (colocviului).

Nu cred să existe un prilej și totodată un mijloc mai generos de a produce, de a urmări și de a dezvolta dialectica în mișcarea teatrală din țară, decit aceea

oferite de festivaluri și colocvii. Evoluăm, ne desprindem și ne intersectăm traiectoriile, fiecare sub privirile celorlalți.

Confruntările și polemicile sînt extrem de rodnice, chiar dacă aceste roade nu se văd imediat. Aceste manifestări redau artei teatrale sensul și ne întăresc convingerea că existența și dezvoltarea ei sînt necesare, că are nu numai audiență, dar și putere de a produce mutații în conștiința publicului.

Festivalurile și colocviile sînt, fără îndoială, instrumentele de lucru prin care se evită ignorarea creației teatrale, sînt instrumente ale culturii prin care omul de teatru simte că trăiește pentru om, pentru oameni.

GÁLFALVI ZSOLT

Consider că permanentizarea sistemului de festivaluri și colocvii, fiecare cu profil diferit, dinainte stabilit, reprezintă o metodă utilă și originală, fertilizantă pentru întreaga noastră viață teatrală. Activitatea profesională, de concepție și organizatorică, a A.T.M., împreună cu aceea a autorităților culturale din provincie, desfășurată sub egida Consiliului

Afirmarea specificului național

Culturii și Educației Socialiste și încadrată în Festivalul național „Cîntarea României”, s-a dovedit a fi rodnică. S-a creat astfel posibilitatea de a cunoaște permanent strădaniile artistice ale diferitelor colective teatrale, care sînt confruntate cu un larg cerc de specialiști, precum și cu opinia publică din întreaga țară; se dezvoltă schimburile de experiență, de idei, dezbaterile profesionale.

În atmosfera astfel creată, „controlul” profesional, democratic și organizat, contribuie la promovarea valorilor, a soluțiilor promițătoare, precum și la eradicarea falsului artistic.

Cred, de asemenea, că acest sistem a sprijinit afirmarea noii generații de regizori, extrem de talentați, care au demonstrat că știu să folosească limbajul teatral contemporan, realizînd, într-un mod personal, unitatea dintre idei și soluția scenică; această generație a beneficiat, astfel, relativ repede de cîmpul de manifestare necesar și de ecoul (favo-

rabil) al activității sale. Instaurarea unui dialog democratic este indispensabilă, în toate domeniile vieții spirituale. La noi, el s-a acclimatizat cu cea mai mare eficiență tocmai în jurul artei dialogului care este teatrul, și aceasta, nu în ultimul rînd, datorită rețelei de festivaluri și colocvii. Tocmai această atmosferă viu, de emulație, creată de dezbaterile profesionale, în stare să orienteze publicul, să influențeze și opinia altor factori ai vieții culturale, să impună în conștiința socială rangul și menirea artei teatrale, este cel mai însemnat rezultat al acestui tip de manifestări.

Festivalurile și colocviile, deosebit de variate, pot fi diferențiate fie după criteriul tematic („Festivalul teatrului politic”, „Festivalul dramaturgiei contemporane”, „Antologia spectacolelor cu piese românești”, „Festivalul teatrului antic” etc.), fie după cel al specialității profesionale („Colocviul regizorilor din teatrele dramatice”, „Gala recitalurilor dramatice”, „Festivalul spectacolelor cu piese într-un act”). Prin natura muncii mele, consider că fiind deosebit de important colocviul biennial de la Sfîntu Gheorghe, al teatrelor naționalităților conlocuitoare. În puține țări din lume există posibilitatea ca, la o trecere în revistă a fenomenului teatral autohton, colectivele profesioniste să prezinte spectacole în patru limbi diferite. Pe scena de la Sfîntu Gheorghe evoluează, în asemenea ocazii, colectivele maghiare, germane și evreiesc din România, împreună cu teatrele românești, care aduc spectacole cu texte ale autorilor aparținînd naționalităților conlocuitoare. În acest colocviu, care se bucură de afluență de public, participă cei mai buni specialiști, vorbind fiecare în limba sa maternă, dar într-un deplin consens, în spiritul idealurilor artei angajate, umaniste, revoluționare; manifestarea are un ecou deosebit de favorabil, în țară și peste hotare, atît din punct de vedere politic, cit și profesional. Politica națională a partidului, fundamentată pe baze științifice, marxiste, se dovedește și cu această ocazie justă: afirmarea neîngrădită a limbii, artei, specificului naționalităților conlocuitoare nu este o sursă de divergență, ci dimpotrivă — sub seninul cunoașterii, stimei și cinstirii reciproce —, ea devine un factor în stare să consolideze, să cimenteze unitatea și frăția.

Din cînd în cînd, se fac auzite opinii potrivit cărora numărul colocviilor și festivalurilor teatrale este prea mare.

Cred că fenomenul de „inflație” este rezultatul nu al numărului, ci al unor deficiențe ale modului de organizare. Pe de o parte, se cere o mai precisă definire a scopurilor fiecărui colucvii, pe de alta trebuie să existe mai multă grijă pentru ca diverse inadvertențe organizatorice sau administrative să nu știrbească prestigiul sau eficiența respectivei întruniri. La aceste manifestări se cuvine să participe cele mai importante montări, din toate colțurile țării, chiar dacă aceasta cere eforturi și sacrificii materiale. Cheltuielile și truda vor fi compensate prin profitul moral. Se știe că rentabilitatea este, în domeniul artei, un indice compus. E timpul să se renunțe la festivismul și formalismul care-și fac loc uneori. (Firește, prin aceasta nu vizez caracterul sărbătoresc; timișoreni, de exemplu, au dovedit că știu să asigure „Festivalului dramaturgiei românești” un caracter festiv și, totodată, intim, datorită amabilității, deferenței cu care îi primesc pe colegii din colectivele participante, pe critici, pe ceilalți oameni de teatru.) Antidotul festivismului este afirmarea hotărâtă a criteriilor valorice, exigența în selecția reprezentațiilor și în dezbateri.

Finalizarea printr-o clasificare valorică, exprimată prin premii și distincții, sporește, în genere, importanța unei manifestări și mobilizează atât colectivele teatrale participante, cit și forurile culturale locale, dar ar fi de preferat să se acorde mai puține premii, care, în schimb, să fie mai prestigioase. Forța mobilizatoare, precum și prestigiul premiilor depind în mod firesc de prezența juriilor ce le acordă, de greutatea cuvântului pe care-l au, în domeniul strict profesional, membrii acestora. Este evident că juriile trebuie să țină cont — respectind un sistem unitar și cuprinzător de criterii valorice — de părerea publicului. Acestui deziderat i se dă curs îndeobște, întrucât spectacolul de teatru — datorită naturii sale — trăiește tocmai prin participarea activă a spectatorilor.

Ar mai fi multe de spus despre caracterul mobilizator, creator, al atmosferei de exigență ideologică și profesională ce se instaurează în jurul festivalurilor și colocviilor. Dialogul se cuvine, deci, continuat, pe scenă și în jurul scenei, deopotrivă.

Pină nu de mult, festivalurile de teatru îmi păreau evenimente firești, sărbători ale firii, duminici în care trebuie să te deplasezi — uneori cu mari dificultăți, adeseori la mari distanțe — pentru a vedea sau revedea în condiții festive spectacole văzute sau revăzute. Erau o sărbătoare „de-a gata”, la care participam cu un fel de inconștiență artistică și cu exclusivism estetic, fără să bănuiesc eforturile uriașe de creație organizatorică ce se ascund în culise, ca dealfel în spatele oricărui lucru bine făcut. S-a întâmplat însă că m-am simțit dator să susțin cu convingere ideea unei *Antologii a spectacolelor cu piese românești contemporane*, lansată, în urmă cu aproape un an, de Ion Cocora, nu numai pentru că era, într-un fel, o „obișnă de serviciu”, ci și pentru că mi-am dat seama că ideile bune sînt la

O creație a obștii

inceput lipsite de adepți. Dacă — dintr-un motiv sau altul — lipsa de adepți se cronicizează, ideile bune se usucă și mor. Este un fenomen care — din păcate — la noi are tradiție și „prestigiu”. Știu că sînt și astăzi, după mai mulți ani de succese incontestabile, adversari ai festivalurilor de teatru, care, în general, nu se pricep să vadă interesul general, ciștigul obștesc și cultural care se ascunde în spatele persoanei sau persoanelor care și-au făcut un binemeritat renume din conceperea și organizarea acestor serioase confruntări teatrale. Mi-ar fi imposibil și nici nu m-aș simți liniștit dacă n-aș recunoaște public că fără Valentin Silvestru, de exemplu, festivalurile noastre de teatru n-ar fi ajuns să constituie acest sistem complex, divers, mobil și seducător, de cultură teatrală. Dar, iarăși, să nu vezi în spatele lui Valentin Silvestru, bunăvoința, interesul și angajarea practică eficientă a Consiliului Culturii și Educației Socialiste, pasiunea profesională a A.T.M., și, mai cu seamă, truda gazdelor, ascunsă sub zîmbetele ospitaliere, nu ar fi dect un alt fel de rea-voință. Sînt deci de părere că rețeaua de festivaluri, atît de bine pusă la punct și susținută cu tenacitate de toți cei ce le organizează, este

unul dintre fenomenele cele mai importante în viața noastră culturală, cu alții mai mult cu cât este o creație a obștii, nu o „sarcină”. Beneficiile spirituale sînt nenumărate, imposibil de inventariat, dar, dintre toate, unul este, cu certitudine, de interes foarte larg: în toate orașele organizatoare, festivalurile de teatru stîrnesc interesul publicului și, fără să se întreprindă ceva anume, devin sărbători culturale autentice. Pe cînd un asemenea festival și la București, un festival după care bucureștenii să se dea în vînt, să-l comenteze cu fervoarea investită, de exemplu, în campionatul de fotbal? În special, pentru criticii care locuiesc în provincie, ca mine, festivalurile de teatru rezolvă o problemă grea oferă pachete de spectacole, pentru vizionarea cărora ar trebui să cheltuiști mult timp și bani. Dar, firește, nu aspectul acesta subiectiv are importanță, ci climatul dinamic, competitiv, viu și exploziv pe care festivalurile îl mențin în viața teatrală contemporană.

VICTOR ERNEST MAȘEK

Multe s-ar putea obiecta modalităților concrete de organizare și desfășurare a festivalurilor de teatru, dar un lucru e dincolo de orice discuție: marele lor merit în *desprovincializarea și omogenizarea* mișcării noastre teatrale din ultimele două decenii. Faptul că, periodic, capitala interimară a teatrului românesc se mută, cu ocazia unui asemenea festival, și concentrînd tot ce are stagiunea

Producerea și promovarea performanței

respectivă mai reprezentativ, fie la Piatra Neamț, fie la Brașov, Oradea, Galați, Bîrlad, Pitești ș.a.m.d. are ca rezultate: o unificare a criteriilor de apreciere valorică pe toate coordonatele geografice ale hărții noastre teatrale, un nou pas înainte în educația estetică a publicului și în maturizarea artistică a colectivelor dramatice din „provincie”. Nu o dată, orașe, respectiv teatre și publicul lor, cantonate multă vreme în blazare și me-

diocritate, pierdute în autoadmirația din lipsa unor repere valorice de referință, au fost brusc trezite la realitate, apele liniștite ale automulțumirii generale fiind tulburate prin organizarea, în localitate, a unui asemenea festival, ce a dezvăluit, cu necruțătoare obiectivitate, și teatru-lui, și publicului, dimensiunile reale ale ofertei și respectiv pretenției lor artistice. Și, unde potențele creatoare nu erau cu totul anchilozate, conștiința artistică redesteptată a determinat, nu peste multă vreme, revigorări spectaculoase, benefice nu numai pentru orizontul cultural al urbei respective, ci și pentru cel național. Un regizor ce montează azi la Turda sau la Arad știe că el se va confrunta nu numai cu publicul său, ci, prin intermediul lanțului de festivaluri, practic cu toate teatrele din țară. Așa se face că, la ora actuală, marile premii ale festivalurilor sînt disputate de la egal la egal de scenele bucureștene și de cele din orice colț al țării, așa se face că spectacolele ivite altunde decît în Capitală au reușit tot mai mult să impună în ultimii ani nume de actori, regizori sau scenografi ce au dobîndit astfel o recunoaștere egală cu a oricăroră dintre colegii lor bucureșteni. Mișcarea teatrală din orice colț al țării nu mai reprezintă, astfel, un fenomen izolat, existînd în sine și pentru sine, ci face parte dintr-un întreg organic și armonios, de care depinde și la a cărui vitalitate contribuie.

Cite ceva acum despre amintitele obiecții posibile: întii, în ceea ce privește *regulamentul* de organizare a festivalurilor. Consider că, în ciuda unor ezitări nefericite din ultima vreme, *concursul*, deci *competiția* dotată cu premii și generatoare de laureați, trebuie să fie regula de bază a festivalurilor, indiferent de tematica acestora. Pe cît de nocivă mi se pare ideea de competiție în cadrul artei (respectiv, teatrului) de amatori, întrucît contravine finalității estetice specifice acestui domeniu, pe atît de necesară îmi apare ea în contextul artei profesionale, a cărei scop este, în plan estetic, producerea, selectarea și promovarea *performanței*. Și aceasta nu se poate realiza în lipsa climatului stimulat în comparației și întrecerii. Simpla inventariere nivelatoare n-a favorizat niciodată afirmarea valorilor autentice. Or, stimulentele, „chiar numai” acelea *morale*, reprezentate de năzuința de a obține titlul de laureat al cutărui festival sau de dorința regizorilor de a-și vedea munca încununată de un „mare premiu”, mi se par nu numai indispensabile, dar și în spiritul unei perfecte echități socialiste a muncii artistice. **Arta**

contemporană, tocmai prin faptul că se află în plin proces de dezvoltare, are nevoie de momente de decantare, de ierarhizări care, atunci când sint judicioase și obiective, ajută valoarea să devină conștientă de sine, nelezindu-i drumul spre afirmare și recunoaștere socială și descurajând veleitarismul ori impostura, megalomania nonvalorii, totdeauna mai agresivă, mai tenace în efortul de a se impune.

Ar fi ceva de spus și despre dezbaterile teoretice care însoțesc, de regulă, aceste festivaluri. Am impresia că, în ultima vreme, ele au devenit mai formale, organizarea lor, mai neglijentă și mai superficială, ca și când ne-am achita de o obligație impusă de alții și de a cărei necesitate nu prea sintem convinși. Ultima ediție a Festivalului dramaturgiei contemporane, de la Brașov (1982), a fost, din acest punct de vedere, un descurajant exemplu. Simple înșiriri expozițive, cu caracter de dare de seamă festivă, au înlocuit confruntările teoretice autentice ce s-ar fi putut desfășura, tocmai aici, pe o problemă cu adevărat legată și reclamată de tema festivalului, cum s-a văzut din selecția, precară, a pieselor prezentate și din persistența unor numeroase confuzii și neclarități, și anume conceptul *estetic* de contemporaneitate, criteriile distingerei contemporaneității *artistice* (și spirituale, în genere) de cea *fizică*, pur temporală, singura, dealtfel, luată în considerație de selecția acestui festival.

Și, fiindcă veni vorba de selecție, mi se pare nefericită ideea, vînturată încă adesea, că, intrucît festivalurile se vor „radiografii” ale structurii unei stagiuni, ce fatalmente nu va fi niciodată alcătuită numai din spectacole-eveniment, ar fi legitimă și invitarea unor spectacole mediocre, anoste, intrucît „și ele fac parte din situația reală a teatrului nostru, și ele trebuie cunoscute”. Festivalurile, să nu neglijăm etimologia termenului, sint totuși momente de sărbătoare, de ieșire din cotidian a vieții teatrale, de celebrare și memorare a reușitelor ei reprezentative, în cadrul unui gen sau al unei anumite perioade. Să nu transformăm criza de timp, comoditatea sau deficitara noastră informare asupra profilului de vîrf al stagiunii, în criterii pseudo-teoretice menite să le stăteze.

În sfîrșit, destule ar mai fi de făcut și în ceea ce privește îmbunătățirea structurii juriilor, de ele depinzînd obiectivi-

tatea ierarhizărilor valorice pe care le operează și, dacă vrei, sănătatea *morală* a festivalului. Mă voi rezuma la două chestiuni de principiu. Creă că s-ar obține un spor al gradului de obiectivitate, de unificare a criteriilor de judecată și de egalizare a nivelului de exigență la diferitele festivaluri, dacă ar exista un *singur juriu* al tuturor festivalurilor, altul în fiecare an, fără cooptări de complotență și de amabilitate față de gazde sau forurile administrative ce colaborează la organizare. A doua observație privește prezența în juriu, pur onorifică, de simplă figurație, dar cu cert *parti-pris* la acordarea voturilor, a reprezentanților, cu totul stimabili altfel, ai unor instituții sau organizații obștești ce n-au nici o legătură profesională cu arta dramatică, în ideea justă, dealtfel, în generalitatea ei, dar cu totul inoperant servită astfel, a asigurării caracterului democratic al diverselor manifestări culturale. Valoarea, ca și adevărul, nu se votează, nu este rezultatul unui plebiscit în care numărul opțiunilor contează, ci reflexul exclusiv al calității și competenței celor ce judecă. Democrația culturii nu înseamnă dreptul oricui de a se considera specialist în problemele creației culturale și de a se manifesta ca atare, ci șansa oricui, socialmente asigurată, ca prin educație și cultură specializată să devină, dacă dorește, un asemenea specialist. De aceea, prezența pur complotențială a directorului cutărui mare combinat industrial, de pildă, din orașul ce găzduiește festivalul, în juriul de *specialitate* menit să opereze fine nuanțări și ierarhizări valorice în oferta *profesionistă* a artei teatrale, mi se pare la fel de nefirească pe cit ar fi prezența directorului unui teatru într-un juriu pentru acordarea titlului de cel mai bun strungar sau laminorist. *) Nu e o chestiune de elitarism, ci de firească delegare și diferențiere socială a competențelor în raport cu diviziunea socială a muncii.

*) Notă: *Redacția se vede obligată, moralmente, să-și exprime dezacordul cu absolutizarea acestor aserțiuni. Redactorii noștri, colaboratorii noștri, membrii juriilor, printre care și Victor Ernest Mașek, desigur, cunosc nu puțini nespecializați în ale teatrului, din orașele-gazdă ale festivalurilor, care au dovedit, exemplar, că sint și avizați, și obiectivi.*

Vreau să spun de la început că eu sînt fericit că aceste festivaluri există. Sînt puține fări în lume care beneficiază de un asemenea sistem, pe care trebuie să-l păstrăm cu orice preț. Dar și să-l ameliorăm.

Și dacă există o deficiență de structură, vina nu este a celor care organizează manifestările, ci ea derivă din situația mai generală a organizării vieții noastre teatrale. Deoarece cred — este o opinie personală, s-ar putea să greșesc — că teatrele noastre sînt încă impropriu organizate, rămase la niște principii de existență învechite, nu revoluționare. Seamănă prea mult structura și activitatea unei instituții teatrale, la noi, cu cele ale unei întreprinderi, să zicem, de fabricare a macaroanelor. După formula macaroanelor nu se pot crea spectacole de incandescență artistică, după cum nici după formula teatrului nu se pot fabrica macaroane comestibile. Această discrepanță, această inadvertență se răsfrînge și în alcătuirea festivalurilor. Pentru că spectacolul prezentat în festival reprezintă în primul rînd instituția, nu pe creatori (or, instituția urmărește de

Sînt fericit că există...

multe ori și alte obiective — economice, de politică repertorială — decît ale creatorilor). Rareori participarea la un festival reprezintă viața reală a unei grupări artistice, și nu produsele întîmplătoare ale unei instituții în care — tot întîmplător — creatorii au reușit la un moment dat să găsească un loc de împlinire și gîndului lor. Și — urmare firească — festivalurile noastre ne arată ceea ce există cu adevărat, nu ceea ce ar trebui să existe.

Un exces de festivism duce uneori la diminuarea valorii reale a acestor festivaluri. Teatrele vin și pleacă, este un fel de „paradă” în care atmosfera de lucru se rarefiază. Trebuie inventate formule noi. Colocviile își au valoarea lor teoretică, dar ea trebuie și materializată în practică. Poate că fiecare festival ar putea fi prevăzut cu o secțiune de „atelier”, destinată unor experiențe creatoare. Cîteva încercări timide s-au făcut — la Birlad, la Timișoara —, ele merită să fie continuate și aprofundate.

Aș mai dori ca directorii teatrelor care vin la aceste festivaluri să participe la ele nu numai ca „reprezentînd” instituția pe care o conduc, ci și cu scopul de a învăța; în dublul sens — activ și pasiv — al verbului. Și mi-aș dori ca noi toți cei care participăm la ele să nu ne mai întoarcem — după consumarea lor — la același punct de plecare în care eram înainte de inaugurarea manifestării. Vedeți, gîndindu-mă mai bine, îmi dau seama că festivalurile noastre sînt bune, chiar foarte bune, dar noi nu sîntem încă destul de apți, de pregătiți pentru ele.

În altă ordine de idei — de ce nu se organizează chiar un colocviu despre festivaluri? Poate, într-un astfel de cadru, discuția începută acum de revista „Teatrul” ar deveni și mai eficientă.

AL. TOCILESCU

Cum orice lucru este ameliorabil, este logic ca și festivalurile, întregul lor sistem de organizare și desfășurare, să poată fi îmbunătățite. Mă voi mărgini la un singur aspect: trupele care se produc în festival — în imensa majoritate a cazurilor — joacă în condiții de tur-neu. Adică, vin, de obicei în aceeași zi, își prezintă spectacolul, și pleacă imediat din oraș. Noi, „observatorii”, putem (dacă și vrem) să urmărim toate spectacolele deopotrivă. În schimb, teatrele, actorii, adevărații eroi ai acestor festivaluri, nu au — în acest sistem — posibilitatea să se aprecieze reciproc, își află „cota” — mai mult sau mai puțin exactă — doar din palmares (cînd există) și din ce se scrie după consumarea eve-

Nu sînt utopice

nimentului. Uneori, nici măcar colectivul teatrului-gază nu poate urmări întreg festivalul, căci este trimis, exact în aceeași perioadă, în tot felul de deplasări. Probabil că sînt utopic cerind ca toate teatrele participante să fie prezente, pe toată durata unui festival, la toate manifestările lui. Totuși, numai așa ar putea fi vorba despre o confruntare

artistică eficientă. Merg mai departe și afirm — în cunoștință de cauză — că ar fi mulți actori care ar vrea să rămână pe cont propriu la festival și după ce trupa lor a jucat. Nici altul, oare, să nu fie posibil, și asta numai pentru că teatrul respectiv vrea neapărat ca — profitând de ocazia festivalului — să mai bifeze câteva sarcini de plan? Este păcat de energie, de pasiunea cu care toți acești oameni vin la un festival, pentru ca să plece apoi, în anonim, ca niște rude sărace.

Și încă ceva foarte multe teatre — chiar printre cele organizatoare de festivaluri — au relații de schimb cu teatre din alte țări. De ce nu le invită la ele acasă tocmai în perioada festivalului (în afara concursului, se înțelege)? O deschidere internațională a acestor

festivaluri ar fi binevenită, în perfect acord cu spiritul general care animă viața noastră socială și spirituală. Și sper că nu sint utopic și la acest capitol.

Cît despre aspectul „tehnic”, să-i zicem, al organizării festivalurilor, un lucru mi se pare de remediat neapărat este vorba de componența juriilor. Ca fost membru în astfel de jurii, ca fost premiat de astfel de jurii, trebuie să afirm hotărît că nici o decizie, nici un premiu acordat de vreun juriu nu va avea cu adevărat valoare (morală, evident), atît timp cît acel juriu nu va fi format exclusiv din specialiști. Bîme — nu vreau să recad în utopie: măcar majoritatea (dacă se poate) membrilor săi să fie specialiști.

Anchetă realizată de Dinu KIVU

telex-,,teatrul“●telex-,,teatrul“●telex-,,teatrul“

Redactorii revistei „Teatrul” se străduiesc să realizeze primele numere, de toamnă, ale revistei într-o ambianță plăcută, reconfortantă: sediul redacției este proaspăt zugrăvit, așa cum puteși vedea, dacă ne veți vizita. Și, dacă ne veți vizita (noi vă așteptăm cu plăcere), veți străbate holul de acces în redacție, adevărată operă de artă și adevărat spațiu de valoare istorică pentru presă, hol reconștit cu pricepere și migală prin grija tovarășului inginer Teodor Gornescu, director al întreprinderii „Luceafărul”, care ne găzduiește. ● Teatrul Dramatic din Baia Mare a prezentat în premieră două piese românești: Concurs de frumusețe de Tudor Popescu (regia: Ștefan Farkaș, scenografia: Ion Bădilă) și Valsul de la miezul nopții de Viorel Cacoveanu (regia: Radu Dinulescu, scenografia: Florin Harasim). Vor urma premierele pieselor Vlaicu Vodă de A. Davila (regia: Dan Alecsandrescu,

scenografia: T. Th. Ciupe) și Leonce și Lena de Georg Büchner (regia: Radu Dinulescu, scenografia: Florin Harasim). ● În Editura „Sport-Turism” a apărut volumul venerabilului artist al poporului Ion Finteșteanu De la clovnul citire. ● În cadrul celei de a 15-a ediții a festivalului „Cibinium”, Teatrul de Stat din Sibiu a prezentat două premiere: Camino Real de Tennessee Williams, la secția română, și Seceta de I. Stösser la secția germană. De asemenea, teatrul a organizat o dezbatere pe tema „De la literatura dramatică la spectacol. Limbaj specific, relații”. ● Anca Ovanez-Doroșenco și George Doroșenco, statornici colaboratori ai Teatrului „Mihai Eminescu”, au realizat, la acest început de stagiune, două spectacole pe scena botoșăneană: Timp în doi de D. R. Popescu și Titanic-vals de Tudor Mușatescu. ● Teatrul de

păpuși „Așchiuță” din Pitești a prezentat un spectacol de varietăți inspirat de „Muppets show”, intitulat Și de una; și de alta. Textul este semnat de Virgil Puicea și Alexe Marcovici, iar regia de Ion Cojar. ● La Teatrul german din Timișoara, după Valsul de la miezul nopții de Viorel Cacoveanu și Albă ca zăpada, dramatizare de Grete Gross și Johann Szekler, (ambele în regia lui Mihai Raicu), vor urma Căsătoria de Gogol (regia, Bogdan Ulmu) și Nora de Ibsen (regia, Mihai Raicu). ● Teatrul Dramatic din Brașov a deschis stagiunea cu A treia țeară de Marin Sorescu, în regia lui Florin Fătuțescu și scenografia lui Vittorio Hottier. Regizorul Mircea Marin și scenograful Mihai Mădescu pregătesc Troilus și Cresida de Shakespeare. Tot Mircea Marin pregătește, pentru Sala Studio, Aniversarea de Harold Pinter. ●